

Janet Livingstone

Už som videla naozaj všetko

Minulý týždeň zorganizoval Konzervatívny inštitút “diskusný klub” s názvom “Aká je budúcnosť waldorských škôl na Slovensku?” bez toho, aby pozvali niekoho z tejto bratislavskej školy medzi diskutujúcich panelistov. Týmto verejným súdom v totalitnom štýle obetovali našu školu na presadzovanie vlastnej agendy.

Som Američanka žijúca na Slovensku. Prišla som sem v roku 1990 a odvtedy som tu strávila spolu jedenásť rokov. Mám manžela Slováka a dve slovensko-americké deti. Po rokoch usilovnej práce som sa naučila plynule po slovensky. Treba povedať, že v srdci Európy som bola zväčša spokojná. Prekladám do angličtiny (vrátane prejavov bývalých a súčasných premiérov, ministrov aj iných), učím deti a pracujem s dvomi nadáciami pri rozdeľovaní grantov. A aj vďaka mojej práci v jednej nadácii (spolu s kolegami), dostali slovenské štátne školy pomoc v hodnote vyše šesť miliónov korún na zavádzanie inovatívnych metód vyučovania v triede. Svoje vlastné deti som dala do Waldorfskej školy v Bratislave.

Minulý štvrtok popoludní som však zažila niečo, čo mi otvorilo oči. Chcela by som sa poďakovať Konzervatívnejmu inštitútu (KI) za tento zážitok, pretože vďaka nemu môžem povedať, že som už videla naozaj všetko. Stála som v radoch na mlieko (ako študentka ruštiny v Leningrade v roku 1984), pracovala na programe prevencie AIDS v Afrike (v rokoch 1998 až 1999 v Zambii), robila rozhovory s úradníkmi Ministerstva zdravotníctva v Nepále (kde zápach moču bol prenosmierny a chodby úplne tmavé) a nakoniec som sa stala svedkom verejného súdu v totalitnom štýle. Minulý týždeň zorganizoval KI “diskusný klub” s názvom “Aká je budúcnosť waldorských škôl na Slovensku?” bez toho, aby pozvali niekoho z tejto bratislavskej školy medzi diskutujúcich panelistov. Až na poslednú chvíľu, keď garant waldorfského programu na Ministerstve školstva odmietol svoju účasť, jednému z učiteľov školy bolo dovolené zaradiť sa k panelistom.

Samotný panel pripomínal tribunál z filmov o studenej vojne, či Ionescovu absurdnú hru:

- Jedna veľmi nespokojná matka, ktorá pred niekoľkými rokmi zobrala svoju dcéru z waldorfskej školy a teraz sa snaží získať naspäť zaplatené školné,
- druhá veľmi nespokojná matka z Čiech, ktorá je nahnevaná na školu kvôli tomu, ako učiteľka v triede vysvetľovala pôvod húb,
- “odborník” z Trnavskej university, ktorý pre newsletter KI napísal článok s názvom “Absurdné divadlo vo waldorfských školách”, ale ktorý zároveň asi 15 minút rozprával úplne nezrozumiteľne a bez toho, aby poskytol čo len jeden fakt,
- jedna poslankyňa NR SR z parlamentného výboru pre školstvo zodpovedná za prieskum na školách s experimentálnym vyučovaním, ktorá poslucháčom otvorene priznala, že hoci ešte nemá závery, má zo školy “obavy”,
- a kresťanská fundamentalistka z Ekumenickej spoločnosti pre štúdium siekt, ktorá školu obvinila zo sektárstva, pretože v minulom roku o.i. videla dvoch učiteľov na ezoterickom festivale. Páni, je fajn, ak zatiaľ nebola na Pohode.
- Posledným členom panelu bol učiteľ z Waldorfskej školy. Okrem neho všetci panelisti školu jednoznačne odmietli bez toho, aby svoj názor podopreli akýmkoľvek pravdivým údajom.

Vo svete funguje vyše tisícky waldorfských škôl - sú v každej krajine Európskej únie a sú ich stovky v [USA](#). Všade sú akceptované ako jedna z alternatív k štátnemu školstvu. Napriek tomu v diskusii neboli prezentované žiadne výsledky štandardizovaných testov žiakov Waldorfskej školy, žiadne fakty o tom, ako sa im darí v živote neskôr, žiadne fakty o tom, koľko takýchto škôl funguje v zahraničí a ako sú tam hodnotené. Panelisti neposkytli žiadne informácie o prípadných absolventoch škôl. Nedali skrátka žiadnu užitočnú informáciu.

Dovoľte mi preto využiť ďalšie miesto na niekoľko zaujímavých faktov:

- V Českej republike existuje 15 waldorfských škôl, pritom 3 z nich sú štátne a v plnej miere akceptované českým Ministerstvom školstva.
- Vyše 30 waldorfských škôl funguje v Maďarsku a sú veľmi populárne.
- Vyše 600 waldorfských škôl je v Nemecku.
- pri nedávnej školskej inšpekcii na Slovensku mali deti z Waldorfskej školy lepšie výsledky než priemer detí zo štátnych škôl.
- Medzi waldorfskými absolventmi sú spoločensky veľmi úspešní ľudia ako napríklad:
  - Karl Otto Pohl, bývalý prezident Národnej banky Nemecka (1980 - 1991)
  - Jens Stoltenberg, súčasný premiér Nórska
  - Kenneth Chenault, súčasný Generalný riaditeľ firmy American Express
  - Dr. Freimut Duve, bývalý člen nemeckého parlamentu (1980 - 1998) a zástupca pre otázky slobody médií v Európe v rámci OBSE (1998 - 2003), Nemecko
  - Kristen Nygaard, vedec, profesor informatiky, vynálezca objektovo zameraného programovania (základ všetkých moderných programovacích jazykov), Nórsko
  - Dr. Andreas Schleicher, autor výskumového dotazníka pre medzinárodné hodnotenie študentov s názvom Programme for International Student Assessment (výskum PISA). V súčasnosti riaditeľ divízie pre indikátory a analýzu riaditeľstva pre vzdelávanie pri OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development)
  - Jenifer Aniston, herečka z obľúbeného televízneho seriálu „Priatelia“, U.S.A.
- Medzi rodičmi žiakov waldorfských škôl sú Russell Schweickart, kozmonaut Apollo 9, Helmut Kohl (bývalý premiér Nemecka), Hans-Dietrich Genscher (bývalý Minister zahraničných vecí Nemecka), Mikhail Baryshnikov (svetoznamý baletový tanečník z bývalého USSR), Clint Eastwood (legendarný herec), Ingmar Bergman (svetoznamý filmový režisér) a Liv Ullmann (svetoznamá herečka zo Švedska).
o waldorfskí žiaci v Bratislave majú angličtinu aj nemčinu ako bežnú súčasť vyučovania už od 1. triedy, čo väčšina bežných škôl nemá.

Späť k totalitnej skúsenosti – bez akejkoľvek faktografie alebo vykreslenia pozadia moderátorka KI nechala hovoriť piatich diskutérov o tom, aké zlo predstavuje waldorfská škola a slovo potom dostal aj waldorfský učiteľ. Keď tento postup rozrušil prítomných rodičov detí z waldorfskej školy, boli moderátorkou okríknutí, aby buď položili otázku alebo boli ticho. Bola to klasická situácia typu “Ste vinní, pretože tak hovoríme my, hoci nemáme žiadne dôkazy. Vy síce môžete tvrdiť, že nie ste, ale v skutočnosti nemáme záujem nechať vás hovoriť”. Cítila som sa ako obeť stalinizmu, nepriateľ štátu, človek na okraji spoločnosti, ako nejaká jarmočná atrakcia. A toto všetko za asistencie kamery z TV Markíza.

Škola je obvinená tým že je neefektívna a sektárska - že je v podstate naboženská, ale nie tá správna normálna. To pretože zakladateľ prvej waldorfskej školy na začiatku 20. storočia bol

nemec Rudolf Steiner, ktorý mal svoju vlastnú filozofiu, ktorá je zmesou kresťanstva s prvkami iných ázijských náboženstiev. Môj manžel je katolík a ja som bola vychovaná v sekularizovanej židovskej rodine v Bostone, štát Massachusetts, USA. Vyrástla som na knihách a hre na klavíri. Odmietam akýkoľvek druh fanatizmu vrátane ortodoxného extrémizmu mojej vlastnej viery. V skutočnosti nie som vyznávačkou žiadneho náboženstva. Určite nepatrím do žiadneho kultu, či sekty, pokiaľ nedefinujete ako kultovú lásku k deťom a chuť na čokoládu. Názor mnohých Slovákov, ktorých poznám (a po jedenástich rokoch ich je skutočne dosť) je ten, že školský systém na Slovensku je nekvalitný. Tiež Konzervatívny inštitút zdieľa tento názor, o.i. svojou kritikou Ministerstva školstva za implementáciu nedokonalnej školskej reformy.

Prieskum OECD prostredníctvom štandardizovaných PISA testov v rokoch 2003 a 2005 (skúmal úroveň vedomostí 15-ročných žiakov v 40 krajinách vrátane celej EÚ) ukázal, že mladí Slováci zaostávajú za celou EÚ s výnimkou Rumunska a Bulharska a v období od roku 2003 do roku 2005 sa prepadli o tri miesta až na 27. miesto v porozumení čítanému textu. Existuje viacero správ o tom, že slovenskí školáci sú síce naštopaní faktami, aby ich vedeli na testoch odverklíkovať, ale vzápätí ich zabúdajú a sú neschopní formulovať vlastné názory a kriticky rozmýšľať.

Ako matka, ktorá hľadala v roku 2004 vhodnú školu pre svoje deti boli tieto informácie pre mňa aj ako cudzinku, dosť odstrašujúce. Keď som zistila, že na Slovensku existuje waldorfská škola, išla som sa tam pozrieť. Pozvali ma posadiť sa do triedy a syna otestovali, či je pre školu už pripravený. Absolvovala som 40-minútové interview s inteligentnou osobou, ktorá sa ma pýtala na všetko možné o mojom synovi. V porovnaní so štátnou školou značný rozdiel – predškolské zariadenie, ktoré navštevoval, malo na dverách nápis “Zákaz vstupu rodičov do triedy z hygienických dôvodov” a na chodbe upratovačka neustále deti okrikovala. Čo je ale najdôležitejšie, ešte z domu som vedela, že waldorf je jeden z mnohých legitímnych alternatívnych systémov, ktoré sú vo svete bežné.

Nedávno som editovala anglickú verziu veľmi peknej propagačnej brožúry pre Inchebu. V brožúre sa písalo: *“Ludia si pamätajú len 10 % toho, čo počujú, len 20 % toho, čo vidia, len 40 % toho, čo vidia a počujú dohromady, ale 100 % toho čo zažijú!... Incheba, Treba zažiť...”* Rovnaký princíp uplatňuje aj učenie vo waldorfskej škole – zážitkové učenie. Výsledkom tohoto prístupu je, že deti tam len nesedia a robia si poznámky. Robia prezentácie a cvičenia, ktoré im pomáhajú pochopiť koncepty matematiky, jazykov a vedy. To je všetko. Žiadna adorácia, či iné „zvláštnosti“. Výsledok tejto metódy je že absolventi waldorfskej školy sú schopní kriticky myslieť – to čo veľmi často chýba medzi absolventmi štátnych škôl.

Preto som sa rozhodla zapísať syna do Waldorfskej školy v Bratislave. Ako výsledok jej vzdelávacieho prístupu dokáže môj syn riešiť zložité matematické výpočty z hlavy, dobre číta a píše po slovensky, vie niečo o zemepise a histórii Európy, pozná grécku mytológiu, hrá na flautu, vie kresliť v perspektíve a môže povedať pár kľúčových vecí po nemecky. Dcéra tretiačka už veľmi dobre číta i píše. Obe moje deti chodia do školy radi a svojich učiteľov nielen rešpektujú, ale si ich aj vážia. Napriek tomu všetkému však ako obyvateľka EÚ, ktorá dala svoje deti do malej súkromnej školy musím znášať kritiku, verejné a médiami rozširované obvinenia zo sektárstva. Náhle získavam pocit, že toto nie je slobodná demokracia.

Moji intelektuálnejšie orientovaní priatelia tvrdia, že je to preto, lebo KI (a .týždeň, ktorý v roku 2006 publikoval rozsiahly negatívny materiál o Waldorfe) sú súčasťou kresťanskej

pravice. Inými slovami, zastupujú tých, ktorí sa cítia waldorfskou školou ohrození, pretože si myslia, že je náboženského charakteru a teda by mohla súťažiť s katolíckym “mainstreamom”. V krajine s viac ako 50 000 prvákmi, ktorí vstupujú do štátneho školského systému, prečo by 170 žiakov celej školy malo byť tak hrozivé? Nemali by sa viac obávať katolíckych kňazov, ktorých zastarané pravidlá celibátu dohánajú k sexuálnemu obťažovaniu miništrantov v prípadoch, ktoré sú známe a dokázané po celom svete? A prečo je slovo “náboženstvo” zneužívané voči nám ako niečo nevhodné? Toto je skutočne bigotnosť najvyššieho stupňa a nebezpečný i zraňujúci postoj voči mne, mojej rodine ako aj iným v celej škole. A to všetko založené na sťažnosti dvoch matiek. Čo tých ďalších 100 rodín? Mnohí z nich sa zúčastnili diskusie a správanie voči nim pripomínalo správanie voči občanom druhej kategórie. Skutočné informácie nikoho nezaujímajú? Pravda? Pravidlo “jedna pani povedala” v tejto krajine bude navždy stačiť? Odkedy je “5:1 a vy ostatní držte zobák” pozvánka do diskusie?

Čo dodať na záver? Len toľko, že Konzervatívny inštitút obetoval našu školu na presadzovanie vlastnej agendy. Môj osobný záver – začínam mať pocit, že nastal čas vrátiť sa domov – a moje deti vziať so sebou. Nech vyrastú v trochu tolerantnejšom prostredí...